

TÜRKİYE’DE GİRİŐİMCİLİĐİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER¹

FACTORS AFFECTING ENTREPRENEURSHIP IN TURKEY

Oktağ GÜVEN

Araştırma Makalesi / Geliş Tarihi: 19.01.2022
Kabul Tarihi: 30.06.2022

Öz

Bu alışma girişimciliğın Türkiye’de bölgeler arasında neden farklı düzeylerde geliştiğini ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Araştırma kapsamında Türkiye İstatistik Kurumu ile Hazine ve Maliye Bakanlığı veri tabanından elde edilen ikincil nitelikteki veriler kullanılmıştır. Bu veriler çok değişkenli regresyon metodu kullanılarak Eviews ve SPSS programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda İllerde Yaşam Endeksi, iyi eğitimli nüfusun toplam nüfusa oranı ve nüfus yoğunluğunun girişimciliği anlamlı düzeyde etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca araştırma sonuçları, girişimcilerin ihtiyaç duyduğu altyapı ve bugünün insanının talep ettiği sosyal donatılar oluşturulmadan bir bölgede veya ülkede girişimciliğın gelişmesinin mümkün olmadığına işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beşeri sermaye, nüfus yoğunluğu, il yaşam endeksi.

JEL Sınıflaması: L26, O11, P25

Abstract

This study was carried out to reveal out why entrepreneurship is developed at different levels among regions of Turkey. The secondary data used in the research were obtained from the database of the Turkish Statistical Institute and the Ministry of Treasury and Finance. These data were analyzed by Eviews and SPSS program using multiple regression method. The study has shown that well-being index for provinces, population density, and the proportion of well-educated population to total population affect entrepreneurship at significant level. The results of this survey also indicate that it is not possible to develop entrepreneurship in a region or country without creating the infrastructure required by entrepreneurs and the social facilities demanded by today's people.

Keywords: Human capital, population density, well-being index for provinces.

JEL Classification: L26, O11, P25.

¹ **Bibliyografik Bilgi (APA):** FESA Dergisi, 2022; 7(2) ,206-213 / DOI: 10.29106/fesa.1059614

* Genel Sekreter, Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı, guvenoktay@hotmail.de, *Erzurum – Türkiye*, ORCID: 0000-0002-5083-1190

1. Giriş

Maddi refah ve yüksek yaşam standartları sunmak demokratik seçilmiş hkmetler için son derece önemli hedeflerdir. Fakat bu hedeflere ulaşmak için takip edilmesi gerekli en iyi yolun bulunması çok sayıda teorik ve politik tartişmanın odağında yer almaktadır. Bununla beraber uzun dönemli ekonomik büyüme ve gelişmenin yenilikçilik, üretim ve girişimciliğe bağlı olduğu konusunda yaygın bir uzlaşı bulunmaktadır (Feldman vd., 2016: 5).

Teknolojik ilerleme ve demografik değişim beraberinde yeni fırsat ve tehditler getirmiş ve toplumların değişimini tetiklemiştir. Bu değişim ile başa çıkmak için kurumlar ve insanlar girişimciliğin öneminin farkına varmışlardır. Yoksulluğu önemli ölçüde azaltan ülkelerde girişimcilik son otuz yıldır kayda değer düzeyde canlandığından girişimciliğin ekonomik gelişme bakımından faydası yaygın bir şekilde kabul edilmektedir (Naud, 2013: 4). Girişimcilik modern açık piyasa ekonomilerinde bugüne değin hiç olmadığı kadar ekonomik büyüme ve gelişme açısından önem arz etmektedir (Toma vd., 2014: 437; Oğuztimur ve Seçkin, 2018: 85).

Özellikle 1980'lerden itibaren yaşanılan teknolojik ilerlemeler ülkelerin ekonomilerini geliştirme yollarında önemli değişimleri beraberinde getirmiştir (Upreti, 2015: 37). Araştırmalar ulusların ekonomik büyüme ve gelişmesi için girişimciliğin anahtar bir rol oynadığını göstermektedir. Yeni girişimler bir taraftan yeni ürün ve/veya istihdam imkânları oluştururken, diğer taraftan verimlilik ve etkinlikte iyileşme, yapısal dönüşüm, fiyatlarda düşüş, daha geniş bir ürün çeşitliliği gibi hususlarda önemli pozitif etki oluşurmaktadır (Cal vd., 2015: 2). Bu nedenle girişimciliğin belirleyicilerini anlamak yüksek düzeyde önem arz etmektedir.

Girişimciliğin nemi, Türkiye ekonomisi için de geçerli olup, ülke çapında girişimciliğin gelişmesi için çalışmalara özellikle 1980'li yıllardan itibaren başlanılmıştır. Bu alışmalar 1990'lı yıllarda hız kazanmış, 2000'li yıllarda ise gerek desteklerin gerekse destek sağlayan kurumların sayısında önemli ölçüde artış meydana gelmiştir (Sönmez ve Toksoy, 2014: 47). Bununla beraber girişimcilik bakımından Türkiye'nin bölgeleri arasında son derece önemli farklar bulunmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) İL Bazında Gayrisafı Yurt İçi Hsıla 2017 yılı verilerine göre kişi başına gelir bakımından ülkenin en gelişmiş ili olan İstanbul'da bin kişiye düşen girişim sayısı yaklaşık 52 iken, bu sayı kişi başına gelir bakımından en az gelişmiş il olan Ağrı'da 8,2'ye düşmektedir ve bu durum sadece bu iki ile özgü deėildir².

Bu çalışmanın temel amacı girişimciliğin Türkiye'nin bölgeleri arasında neden farklı düzeyde gelişmiş olduğunu ortaya koymaktır. Bu çerçevede ilk olarak bir bölgede girişimciliği etkilemesi muhtemel olan faktörleri belirlemek üzere araştırma yapılmıştır. Bu araştırma neticesinde girişimciliği etkileyen temel faktörler olarak nüfus yoğunluğu, iyi eğitimli kesimin toplam nüfusa oranı ve il yaşam endeksi belirlenmiştir. Söz konusu faktörler ile bir model oluşturulmuş ve ekonometrik analiz yapılmıştır.

Bu doğrultuda çalışma üç kısıma blnmştir: Birinci kısımda girişimcilik ile eğitim, nüfus yoğunluğu ve il yaşam endeksi arasındaki ilişki literatür taraması başlığı altında teorik olarak açıklanmıştır. İkinci kısımda çalışma kapsamında yapılan ekonometrik analizde kullanılan materyal ile yöntem ve analiz sonuçları verilmiştir. Çalışma sonuç kısmıyla tamamlanmıştır. Çalışma neticesinde Türkiye genelinde girişimciliğin bölgelere göre son derece farklı düzeylerde gelişmiş olmasının nedenleri ortaya konmuş ve böylelikle girişimciliğin geliştirilmesi bağlamında literatüre katkı sunulmuştur.

2. Literatür Taraması

Bir ülkede veya bölgede girişimciliğin gelişebilmesi için bir takım hususlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu hususların başında nitelikli insan kaynağı ihtiyaının karşılanması zorunluluğu gelmektedir. Bir bölgede iyi eğitimli insanların sayısı ne kadar çok artarsa, orada nitelikli işgücü ihtiyaını karşılamak o denli kolay olmaktadır. Bu yanında başarılı bir girişim için finansal planlama, pazarlama, ürün tasarımı, müşteri memnuniyeti, lojistik gibi bir çok alanda bilgi birikimine ihtiyaç duyulmaktadır (Unger vd., 2011: 5). Bu birikimi elde etmenin yolu ise iyi bir eğitim sürecinden geçmektedir.

Bu nedenle iyi eğitimli insanların yoğun yaşadığı bölgelerde potansiyel girişimci sayısı artmaktadır. Aynı zamanda yapılan araştırmalar bir girişimcide bulunması gerekli özellikler arasında iyi bir eğitim almış olmanın gerekliliğini vurgulamaktadır (Bozkurt vd., 2012: 231). Ayrıca en önemli bileşeni eğitim olan beşeri sermayenin girişimciliği etkilediğini gösteren araştırmalar mevcuttur (Oğuztimur ve Seçkin, 2018: 76). Dünya Ekonomi Forumu beşeri sermayeyi bireylerin ekonomik değer üretmelerini mümkün kılan bilgi ve beceri olarak tanımlamaktadır (World Economic Forum, [WEF], 2016: 9). Beşeri sermaye bireylerin iř imkanlarını keşfetme ve bunlardan faydalanma kapasitelerini artırmakta, finansal ve fiziki sermaye gibi unsurlardan yarar sağlamalarında yardım etmekte ve yeni bilgi ve beceri edinme hızını artırmaktadır (Unger vd., 2011: 2-3).

² İllere göre bin kişiye düşen girişim sayısı Hazine ve Maliye Bakanlığı ve TÜİK verileri kullanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır.

Girişimcilerin yatırım yeri seçiminde nitelikli insan kaynağı haricinde altyapı, güvenlik, sağlık ve ulaşım imkânları gibi birçok husus önem arz etmektedir. Bu nedenle yatırım yeri seçimi, birçok faktörün dikkatli analiz edilerek alınması gereken bir karardır (Küçük, 2014: 163). İllerde Yaşam Endeksi hangi bölgenin bu imkânları daha iyi sunduğunu karşılaştırma bakımından son derece uygun bir gösterge niteliği taşımaktadır. Zira endeks belirlenirken çalışma hayatı, sağlık, eğitim, çevre, güvenlik, sivil katılım, konut, gelir ve servet, altyapı hizmetlerine erişim, sosyal yaşam ve yaşam memnuniyeti olmak üzere 11 boyutta ölçüm yapılmaktadır. İllerde Yaşam Endeksi'nin amacı ildeki yaşamın tüm boyutları ile izlenmesine ve iyileştirilmesine altlık oluşturacak bir gösterge sistemi geliştirmektir. İllerde Yaşam Endeksi çalışmasının boyut ve göstergeleri belirlenirken OECD'nin Daha İyi Yaşam Endeksi çerçevesi ve ülkemiz koşulları temel alınmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, [TÜİK], 2018).

Bir bölgenin nüfus yoğunluğu kentleşme düzeyi bakımından önemli bir gösterge niteliği taşımaktadır. Bu nedenle hem OECD hem de AB ülkeleri kıır ve kent ayrımını yaparken nüfus yoğunluğunu kullanmaktadır. Kentleşme işgücünün ihtisaslaşmasını beraberinde getirmektedir. Bu nedenle kentleşmenin bir sonucu olarak girişimciler için yeni fırsatlar ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan düşük nüfus yoğunluğuna sahip bölgelerde insanlar gıda, konfeksiyon, küçük ev aletleri gibi bazı alanlarda kendi ihtiyaçlarını karşılamayı tercih etmektedir. Bu durum girişimciliğin gelişmesini engelleyici bir rol oynamaktadır. Bu nedenle genelde kırsalda girişimcilik kente nazaran daha az gelişmiş durumdadır. Bunun yanında gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde GSYH'da önemli bir paya sahip olan hizmetler sektörünün gelişmesi için nüfus yoğunluğuna ihtiyaç duyulduğunu ortaya koyan araştırmalar bulunmaktadır (Ekici, 2009:213; Tütenk ve Baz, 2018:91). Ayrıca girişimcilik fırsatlarının yüksek nüfus yoğunluğuna sahip bölgelerde daha çok olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur. Örneğin Capelleras vd. (2015), bölgesel nüfus yoğunluğunun yeni hayata geçirilmiş girişimlerin büyümesinde pozitif etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Girişimcilik ve nüfus yoğunluğu arasındaki pozitif ilişki lokalizasyon hipotezini de desteklemektedir (Audretsch vd., 2006: 95).

Yukarıda açıklanan nedenlerden dolayı çalışmada kurgulanan modele İllerde Yaşam Endeksi, nüfus yoğunluğu ve iyi eğitilmiş nüfusun toplam nüfusa oranı bağımsız (açıklayıcı) değişken olarak alınmıştır. Ayrıca söz konusu değişkenler ile girişim sayısı arasındaki ilişki Pearson korelasyonu yöntemi ile test edilmiştir. Testin sonuçları analiz sonuçları bölümü altında verilmiştir.

3. Metodoloji

Bu araştırma esas itibariyle 2015 yılına ilişkin ikincil nitelikteki veriler kullanılarak yapılmıştır. 2015 yılı verilerinin kullanılmasının nedeni İllerde Yaşam Endeksi'nin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından sadece 2015 yılı verileri kullanılarak 2016 yılında hesaplanmış olmasıdır.

Araştırmada kullanılan nüfus yoğunluğu ve İllerde Yaşam Endeksi verileri doğrudan Türkiye İstatistik Kurumu veri tabanından temin edilmiştir. Bin kişiye düşen girişim sayısı TÜİK il nüfus verileri ile Hazine ve Maliye Bakanlığı illere göre gelir ve kurumlar vergisi beyanname sayıları kullanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. Ön lisans ve üzeri seviyede eğitime sahip nüfusun toplam nüfusa oranı yine TÜİK verileri kullanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. Çalışmada kullanılan diğer veriler kalkınma, Türkiye ekonomisi ve girişimcilik alanında basılı her türlü kitap, makale, bildiri vb. dokümanlar taranarak elde edilmiştir.

Girişimcilik ile İllerde Yaşam Endeksi, iyi eğitilmiş nüfusun toplam nüfusa oranı ve nüfus yoğunluğu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için çok değişkenli regresyon yöntemi kullanılmıştır. Çok değişkenli regresyon üç veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için kullanılan bir istatistikî yöntemdir. Çok değişkenli regresyon analizinde bağımlı değişken ile bağımsız (açıklayıcı) değişkenler arasındaki ilişki aşağıdaki denklem ile ifade edilmektedir (Campbell ve Campbell, 2008: 3; Helwig, 2017: 5-7):

$$Y_i = b_0 + \sum_{j=1}^p b_j x_{ij} + e_i \quad (1)$$

Denklemdede;

Y_i : Bağımsız değişkeni

b_0 : Sabit regresyon katsayısını

b_j : Bağımsız değişkenlerin eğim katsayısını

x_{ij} : Bağımsız değişkenlerin değerini

e_i : Hata terimini ifade etmektedir.

Buradan yola çıkılarak çalışmada kurgulanan model matematiksel olarak aşağıdaki denklem ile ifade edilebilir:

$$Y_{grsm} = f(X_{1endks}, X_{2lnnfs}, X_{3egtm}) \quad (2)$$

Denklemden;

Y_{grsm} : Bin kişiye düşen girişim sayısını

X_{1endks} : İllerde Yaşam Endeksi değerini

X_{2lnnfs} : İl nüfus yoğunluğunu (doğal logaritması alınmış)

X_{3egtm} : İyi eğitilmiş nüfusun toplam nüfusa oranını ifade etmektedir.

Birçok istatistik test yöntemi analizlerde kullanılan değişkenlere ilişkin varsayımlara dayanmaktadır. Yatay kesit verilerin kullanıldığı regresyon analizinde çoklu doğrusallık (multicollinearity), otokorelasyon (autocorrelation) ve değişen varyans sorunlarının bulunmaması gerekmektedir. Aksi takdirde elde edilen sonuçlar güvenilir olmaktan çıkacaktır (Osborne ve Waters, 2002: 1; Daoud, 2017: 1).

Çoklu doğrusallık (multicollinearity) iki veya daha fazla bağımsız değişken arasında yüksek düzeyde korelasyon bulunmasını ifade etmektedir (Wang, 2012: 3-4). Bu çalışmada kullanılan verilerde çoklu doğrusallık sorunu bulunup bulunmadığını test etmek için Varyans Artırıcı Faktör (Variance inflating factor (VIF)) testi kullanılmıştır.

Regresyonda temel varsayımlardan biri hata terimleri arasında ilişki olmamasıdır. Hata terimleri arasında ilişki olması otokorelasyonun varlığını ortaya çıkarır (Ünver ve Gamgam, 1996: 345). Bu çalışmada kullanılan verilerde otokorelasyon sorunu bulunup bulunmadığını test etmek için Breusch ve Godfrey LM testi kullanılmıştır.

Değişen Varyans sorunu modeldeki hata teriminin normal bir dağılıma sahip olmadığı durumu ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle her hata terimi dağılımının her açıklayıcı değişken için aynı olması gerekir. Aksi durumda değişen varyans (heteroscedasticity) sorunu ortaya çıkar (Taştan, 2012: 2). Bu çalışmada değişen varyans kontrolü White testi ile yapılmıştır.

4. Analiz Sonuçları

4.1. Korelasyon Analizi

Pearson korelasyon katsayısı (r) iki veya daha fazla sürekli değişken arasındaki doğrusal ilişkinin derecesinin belirlenmesinde kullanılmakta ve -1 ile +1 arasında değerler almaktadır. -1 tam negatif doğrusal ilişki, +1 ise tam pozitif doğrusal ilişki durumunu temsil etmektedir (Hall, 2015: 1). Aşağıdaki Tablo 1 modelde kullanılan değişkenler arasındaki Pearson korelasyon katsayılarını göstermektedir.

Tablo 1. Korelasyon Analiz Sonuçları

		GRSM	ENDKS	EGTM	LNNFS
GRSM	Pearson Correlation	1	,767**	,854**	,392**
	Sig. (2-tailed)		,000	,000	,000
	N	81	81	81	81

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Girişim sayısı ile her üç açıklayıcı değişken arasında pozitif yönlü doğrusal ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiki açıdan anlamlı olduğu Tablo 1’de görülmektedir. Değişkenler arasında en güçlü korelasyon bağımlı değişken girişim sayısı ile açıklayıcı değişken iyi eğitilmiş nüfusun toplam nüfusa oranı arasında görülmektedir. İllerde Yaşam Endeksi değişkeni ile bağımlı değişken arasında da yüksek bir korelasyon bulunmaktadır. Nüfus yoğunluğu ile bağımlı değişken arasında orta düzey bir korelasyon olduğu da Tablo 1’de görülmektedir.

4.2. Regresyon Analizi

Çok değişkenli regresyon analizi sonuçları aşağıda tablolar aracılığıyla verilmiştir. Tablo 2 R² ve düzeltilmiş R² değerleri ile birlikte model özeti göstermektedir.

Tablo 2. Model özeti^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,911 ^a	,831	,824	6,8561212
a. Açıklayıcılar: (Sabit), LNNFS, ENDKS, EGTM				
b. Bağımsız Değişken: GRSM				

Tabloda görüldüğü üzere çalışmada kurgulanan modelin R² değeri 0,83 olup, bağımlı değişken olan girişim sayısında meydana gelen değişimin % 83'ünün modelde kullanılan bağımsız değişkenler tarafından açıklandığını ifade etmektedir.

Tablo 3. Anova

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	17750,001	3	5916,667	125,869	,000
	Residual	3619,493	77	47,006		
	Total	21369,494	80			

Anova tablosu modelin bir bütün olarak istatistiki bakımdan anlamlı düzeyde kullanılan veriye uygun olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 4. Katsayılar

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Sabit)	-45,893	5,227		-8,78	0,000
	EGTM	348,986	42,329	0,558	8,245	0,000
	YSMNDKS	54,378	10,425	0,346	5,216	0,000
	LNNFS	4,338	0,924	0,226	4,692	0,000

Tablo 4 incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır:

1. Bütün bağımsız değişkenler istatistiki olarak anlamlıdır.
2. Bütün bağımsız değişkenler pozitif etkiye sahiptir.
3. Katsayılar bağımlı değişken olan girişim sayısını en yüksek düzeyde iyi eğitilmiş nüfusun toplam nüfusa oranı değişkeninin etkilediğini, akabinde İllerde Yaşam Endeksi'nin geldiğini ve son olarak nüfus yoğunluğunun etki sahibi olduğunu göstermektedir. Aşağıda Tablo 5 çok değişkenli regresyon analizinde varsayım olan sabit varyans testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 5. Değişen varyans testi:white

F-statistic	0.749065	Prob. F(9,71)	0.6630
Obs *R-squared	7.024.150	Prob. Chi-Square (9)	0.6346
Scaled explained SS	1.195.140	Prob. Chi-Square (9)	0.2161

White testinde H₀ hipotezi varyansların değişen varyans olmadığı, bir başka ifadeyle sabit varyans olduğudur (Taştan, 2012: 22). Tabloda da görüldüğü üzere bütün Prob. değerleri 0,05'den büyük olduğundan H₀ hipotezi reddedilemez. Dolayısıyla modelde değişen varyans sorunu bulunmamaktadır. Tablo 6'da çok değişkenli

regresyon analizinde bir diğer varsayım olan çoklu doğrusallık sorunu bulunmamasına yönelik VIF testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 6. Varyans artırıcı faktör (VIF) sonuçları

Variable	Coefficient Variance	Uncentered VIF	Centered VIF
EGTM	1.790.842	3.282.858	2.083.520
YSMNDKS	1.084.990	5.351.227	2.004.104
LNNFS	0.854095	2.780.297	1.057.843
C	2.729.828	4.706.913	NA

Tablo 6’da yer alan VIF değerleri incelendiğinde tüm bağımsız değişkenlerin VIF değerlerinin 1-2,08 aralığında yer aldığı görülmektedir. Bu durum modelde çoklu doğrusallık sorununun bulunmadığını göstermektedir (Kutlar, 2009: 149). Tablo 7’de çok değişkenli regresyon analizinde bir diğer varsayım olan otokorelasyon sorunu bulunmamasına yönelik Breusch ve Godfrey LM testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 7. Breusch ve Godfrey LM testi sonuçları

F-statistic	1.124022	Prob. F(2,75)	0.3304
Obs *R-squared	2.357232	Prob. Chi-Square (2)	0.3077

Breusch ve Godfrey LM Testi H_0 hipotezi otokorelasyon sorununun bulunmadığıdır (Kutlar, 2009: 169). Tablo da da görüldüğü üzere bütün Prob. Değerleri 0,05’den büyük olduğundan H_0 hipotezi reddedilemez. Dolayısıyla modelde otokorelasyon sorunu bulunmamaktadır.

5. Sonuç

Bu araştırma girişimciliğin Türkiye’nin bölgeleri arasında neden farklı düzeyde gelişmiş olduğunu ortaya koymak amacıyla ve 2015 yılı verileri esas alınarak yapılmıştır. 2015 yılı verilerinin kullanılma nedeni, araştırmada kurgulanan modelin açıklayıcı değişkenlerinden olan İllerde Yaşam Endeksi değerlerinin TÜİK tarafından sadece 2015 yılı için hesaplanmış olmasıdır.

Araştırma çok değişkenli regresyon yöntemi ile yapılmış ve bağımlı değişken olan illere göre bin kişiye düşen girişim sayısını açıklayıcı değişken olarak İllerde Yaşam Endeksi, iyi eğitimli nüfusun toplam nüfusa oranı ve nüfus yoğunluğu kullanılmıştır. İllere göre bin kişiye düşen girişim sayısı ile iyi eğitimli nüfusun toplam nüfusa oranı Yazar tarafından hesaplanmıştır.

Çalışma kapsamında kurgulanan modelde girişim sayısını en yüksekten aşağıya doğru sırasıyla iyi eğitimli nüfusun toplam nüfusa oranı, İllerde Yaşam Endeksi ve nüfus yoğunluğu değişkenlerinin istatistiki olarak anlamlı ve pozitif olarak etkilediği tespit edilmiştir. Araştırma göstermektedir ki; Türkiye’de bölgeler arasında, çalışmada kullanılan bağımsız değişkenler bakımından önemli düzeyde farklılıklar bulunduğundan girişimcilik bölgeler arasında farklı düzeylerde gelişme göstermiştir. Ancak bu araştırma neticesinde elde edilen bulguların gelecekte yapılacak benzer nitelikteki çalışmalarla desteklenmesi de önem arz etmektedir.

Günümüzde girişimcilik ekonomik gelişme bakımından kritik bir rol üstlenmektedir. Bununla birlikte girişimcilerin ihtiyaç duyduğu altyapı ve bugünün insanının talep ettiği sosyal donatılar oluşturulmadan bir bölgede veya ülkede girişimciliğin gelişmesi mümkün görünmemektedir. Bir bölgede yaşam standartlarının iyileştirilmesi o bölgede yaşayan insanların memnuniyet düzeylerini artırmakta ve oraya kök salmalarını sağlamaktadır. Yapılan bu araştırma göstermektedir ki; bir bölgede ekonomik gelişme, eğer orada yaşayan insanlar kendilerini geliştirebilecekleri imkânlaraya sahip değilseler, mümkün olmayacaktır. Zira insanlar yetenek ve bilgilerinin kullanabilmek için ihtiyaç duydukları olanaklara sahip değilseler ya daha iyi olanaklar sunan bölgelere göç edecekler ya da bu becerilerinden faydalanamayacaklardır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin en önemli problemlerinden birisi kamu hizmetlerinin ülke geneline aynı kalite ve çeşitlilikte götürülebilmesidir. Bu nedenle başta iyi eğitimli kesim olmak üzere insanlar kamu hizmetlerine ulaşma bakımından daha iyi imkânlar sunan metropollere göç etmektedirler. Bu durum göç veren bölgede nitelikli insan kaynağının erimesine ve nüfus yoğunluğunun azalmasına sebebiyet vermektedir. Bunun sonucu olarak kısır bir döngü başlamakta ve bölgeler arasında önemli düzeyde ekonomik gelişmişlik farkları

oluşmaktadır. Bu durumun önüne geömek için ilk olarak yaşam standartları bakımından bölgeler arasında mevcut olan farkların giderilmesi gerekmektedir. Bunun yanında görece az gelişmiş olan bölgelerde girişimciliği teşvik eden desteklerin sayısının ve çeşitliliğinin artırılması önem arz etmektedir.

Kaynakça

- AUDRETCHE, D.B., KEILBACH M.C. ve LEHMAN, E.E. (2006), *Entrepreneurship and Economic Growth*, Max Planck Institute of Economics, Oxford University Press.
- BOZKURT, Ö. Ç., KALKAN, A., KOYUNCU, O. ve ALPARSLAN, A.M. (2012), *Türkiye’de Girişimciliğin Gelişimi: Girişimciler Üzerinde Nitel Bir Araştırma*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(15), 229-247.
- CALÁ, C. D., CAROD J. M. A. ve ANTOLÍN, M. M. (2015), *The Determinants of Entrepreneurship in Developing Countries*. Erişim adresi: <http://nulan.mdp.edu.ar/2125/1/cala.2015.pdf>.
- CAPELLERAS, J.L., PILART, I.C., LARRAZA-KINTANA M. ve MARTIN-SANCHEZ, V. (2015), *Regional Population Density and Entrepreneurial Growth Aspirations: The Moderating Role of Individual Human*. Erişim adresi: https://conference.druid.dk/acc_papers/dm4otqbobts3b5kjtmlcmafdble4.pdf.
- CAMPBELL D. ve CAMPBELL, S., (2008), *Introduction to Regression and Data Analysis*. Erişim adresi: <http://statlab.stat.yale.edu/workshops/IntroRegression/StatLabIntroRegressionFa08.pdf>.
- DAOUD, J. I. (2017), *Multicollinearity and Regression Analysis*. Erişim adresi: <https://iopscience.iop.org/article/10.1088/1742-6596/949/1/012009/pdf>.
- EKİCİ, M. S. (2009). *Vergi Gelirlerini Etkileyen Ekonomik Ve Sosyal Faktörler*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi , 8 (30) , 200-223 .
- FELDMAN, M., HADJIMICHAEL, T., LANAHAN, L. ve KEMENY, T. (2016), *The logic of economic development: a definition and model for investment*, Environment and Planning C: Government and Policy, C. XXXIV(1), 5–21.
- HALL, G. (2015), *Pearson’s correlation coefficient*. Erişim adresi: http://www.hep.ph.ic.ac.uk/~hall/UG_2015/Pearsons.pdf.
- HELWIG, N. E. (2017), *Multivariate Linear Regression*. Erişim adresi: <http://users.stat.umn.edu/~helwig/notes/mvln-Notes.pdf>.
- KUTLAR, A. (2009), *Uygulamalı Ekonometri. (3. Baskı)*, Ankara:Nobel Yayın.
- KÜÇÜK, O. (2014), *Girişimcinin Kuruluş Yeri Kararını Etkileyen Farklı Faktörlerin Belirlenmesi: Bir Alan Araştırması*, Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. XXIV (1),161-190.
- NAUDÉ, W. (2013), *Entrepreneurship and Economic Development: Theory, Evidence and Policy*. Erişim adresi: <http://ftp.iza.org/dp7507.pdf>.
- OĞUZTIMUR, S. ve SEÇKİN, E. (2018), *Entrepreneurship as an Instrument of Regional Development: Measuring Entrepreneurship Ecosystem in Turkey*, Journal of Mehmet Akif Ersoy University Economics and Administrative Sciences Faculty, C. V(1), 75-89.
- OSBORNE, J.W. ve WATERS, E. (2002), *Four Assumptions of Multiple Regressions that Researchers should always test*, Journal of Practical Assessment, Research and Evaluation, C. VIII(2),1-5.
- ÖZDEMİR, Ö. ve KARADENİZ, E. (2011), *Investigating The Factors Affecting Total Entrepreneurial Activities in Turkey*, METU Studies in Development, 2011 (38), 275-290.
- SÖNMEZ, A. ve TOKSOY, A. (2014), *Türkiye’de Girişimcilik ve Türk Girişimci Profili Üzerine Bir Analiz*, Yönetim ve Ekonomi, C. XXI(2), 41-58.
- TAŞTAN, H. (2012), *Heteroscedasticity*. Erişim adresi: <http://www.yildiz.edu.tr/~tastan/teaching/08%20Heteroscedasticity.pdf>.
- TOMA, S.G., GRIGORE, A.M. ve MARINESCU, P. (2014), *Economic Development and Entrepreneurship*, Procedia Economics and Finance, C. VIII, 436 – 443.
- TÜİK, (2018), *İllerde Yaşam Endeksi*. Erişim adresi: http://www.turkstat.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1106.
- TÜTENK, G. I., BAZ, İ. (2018), *Hizmetler Sektörüne Dönüşüm Sürecinde İstanbul’un Değerlendirilmesi*. İstanbul Ticaret Üniversitesi Teknoloji ve Uygulamalı Bilimler Dergisi , 1 (1) , 87-100.

UPRETI, P. (2015), *Factors Affecting Economic Growth in Developing Countries*, Major Themes in Economics, Spring, 2015: 37-54.

UNGER, J.M., RAUCH, A., FRESE, M. ve ROSENBUSCH, N. (2011), *Human Capital and Entrepreneurial Success: A Meta-Analytical Review*. Erişim adresi: <https://ore.exeter.ac.uk/repository/bitstream/handle/10036/4250/rauch2.pdf?sequence=11&isAllowed=y>.

ÜNVER Ö. ve GAMGAM, H., (1996), *Uygulamalı İstatistik Yöntemler (2. Baskı)*, Ankara: Siyasal Kitabevi.

WANG, I. (2012), *Chapter 10: Multicollinearity*. Erişim adresi: <http://www3.kau.se/kurstorg/files/k/C10B99481638416C3Dkry16E4211/kap10-12.pdf>.

WORLD ECONOMIC FORUM, (2016), *The Human Capital Report 2016*. Erişim adresi: http://www3.weforum.org/docs/HCR2016_Main_Report.pdf.